

A TANÁRJELÖLTJEK PÁLYAVÁLASZTÁSÁRÓL

/A JATE Természettudományi és Bölcsészettudományi Kara I. éves hallgatóinak körében végzett felmérés alapján/

Csapó Benő III.kém-fiz.	Bóhm József I.magyar-angol
Herr Márta I.mat-fiz.	Dombi Alice IV.magyar-ped.
Kormos Klára III.mat-földr.	Hajdók Ibolya III.ang.-ped.
Pap László III.kém-fiz.	Kovács Sándor III.tört.-ped.
Szekeres Zsófia IV.földr.-ped.	Nagy Aranka IV.tört.-ped.

A JATE Bölcsészettudományi Karán 1974-ben elkészült a Komplex Nevelési Program, amely "a pedagógus hivatástudat elmélyítését" határozza meg egyik fontos nevelési feladatként. Tehát feltételezi, hogy a tanárszakra jelentkezett hallgatók pályaválasztását a hivatástudat sugallta, amelyet az egyetemi képzésnek, az oktató-nevelő munkának nem kialskitania, hanem "csak" elmélyítenie kell.

Célul tűztük ki tehát a Pedagógiai Tudományos Diákkörben, hogy megvizsgáljuk mind a TTK-n, mind a BTK-n a hivatástudat alakulását. Terveink szerint az I. évesek körében kívántunk felmérést, információgyűjtést végezni az egyetemi tanulmányok megkezdésének idején - az I. félévben - pályaválasztásukról, a pályáról alkotott véleményükről, az egyetemmel kapcsolatos elképzeléseikről. Majd folytatásképpen V. évesek körében kívánunk tájékozódni arról, hogy a munkába lépés előtt hogyan látják választott hivatásukat, felelősségüket, hogyan ítélik meg az egyetemi éveknél hivatástudatukra gyakorolt hatását.

Ezen a helyen is szeretnénk köszönetet mondani mind a TTK, mind a LTK Oktatási-Nevelési Bizottságainak, amiért munkánkat támogatták, és a felmérések elvégzéséhez hozzásegítettek bennünket.

Az 1974-75 tanév I. félévében mindkét Kar I. éves tanárszakosai körében végeztünk vizsgálatot. Dolgozatunk ennek a felmérésnek a bemutatásával foglalkozik.

Az alkalmazott módszerek

Vizsgálatunk módszereit tívlati célkitűzésünk határozta meg. Ahhoz, hogy a tanárjelöltek hivatástudatának alakulásáról minél több megbízható és értékelhető adatot nyerjünk, több módszer együttes, komplex alkalmazása szükséges.

A vizsgálatához nem célszerű reprezentatív mintát választani, mert egy-egy évfolyamon sokféle a szakpárosítás - különösen a Bölcsészettudományi Karon - a választott szak pedig önmagában is nagyon lényeges szerepet játszhat a pályorientációban, a diploma megszerzése utáni tervekben. Ha egy-egy évfolyamon teljeskörű felmérést kívánunk végezni, akkor vizsgálatunk alapjául a kérdőíves módszert kell választanunk. Ezt ki kell egészítenünk a beszélgetés módszerével. Beszélgetnünk kell a vizsgálandó hallgatók egy részével a kérdőív kitöltése előtt és után, majd azokkal, akik a vizsgálatban résztvevőket jobban ismerik /évfolyamfelelősök, KISZ

titkárok, patronáló -, szakdolgozatot patronáló, szakvezető tanárok/. Tanulmányozni szeretnénk bizonyos dokumentációkat is: a hallgatók jellemzéseit, felvételi és tanulmányi eredményeit, egyetemi éveik alatti társadalmi és politikai tevékenységüket.

Dolgozatunkban munkánk első részét, az I. évesek körében végzett kérdőíves vizsgálatot mutatjuk be.

A vizsgálat ismertetése

a/ A kérdőív összeállítása

A kérdőívet felmérésünk egyik legfontosabb részének tartjuk, mert számunkra ez szolgáltatott legtöbb információt. Ezzel biztosíthatjuk legkönnyebben azt a feltételt is, hogy kérdéseinket az összes hallgatónak közelítőleg azonos - az általunk legmegfelelőbbnek ítélt - időszakban tegyék fel. Első éveseknél feltétlenül fontosnak tartjuk, hogy ez az idő még az első vizsgaidőszak előtt legyen, lehetőleg az I. félév első felében. Ekkor ugyanis még kicsi - elhanyagolható - az egyetem által rájuk gyakorolt hatás.

A kérdőív tartalmi összeállításánál elsősorban a következő főkérdésekre kívántunk választ kapni:

- A tanári szakra való jelentkezésben milyen tényezők játszottak szerepet?
- A tanári diploma megszerzése után tanári pályát

választanak-e a hallgatók?

- A tanári pálya lehetőségei közül /gimnáziumi-, középiskolai-, általános iskolai, nevelőtanári/ melyeket részesítik előnyben?

- Milyen kép alakult ki bennük az "ideális tanárról?"

- Hogyan vélekednek a pedagógus pálya előnyeiről, szépségeiről, illetve hátrányairól, nehézségeiről?

- Mit várnak az egyetemtől?

A kérdések konkrét megfogalmazásánál úgy jártunk el, hogy minden főkérdésre a kérdőív több kérdéséből nyerjünk választ. Így végül a kérdőív 22 kérdésből áll. Ebből az első öt általános információ-gyűjtő: neme, választott szakja, szülők foglalkozása, iskolai végzettsége és esetleges korábbi felvételi vizsgák. A további 17 kérdésből négy esetben alkalmaztuk a felelet-választást, nyolc esetben a rangsorolós módszert. Öt esetben a megkérdezett hallgatónak kellett válaszát megfogalmaznia.

b/ Az értékelés módszereiről

A kérdőívek jelenlegi értékelésénél a kézi /nem számítógépes/ feldolgozást alkalmaztuk. A két Kar /TTK és BTK/ kérdőiveit külön dolgoztuk fel. Ez több szempontból látszott indokoltnak. Egyrészt a két Kar eltérő jellege, felépítése /pl. a TTK-n majdnem minden tanári szaknak van egy nem tanári megfelelője, míg a BTK-n nincs/, másrészt a két Kar hallgatóinak érdeklődési köre, isme-

retok, műveltségük strukturája erősen eltérő, ez az egyes kérdésekre adott válaszokban is megmutatkozhat. Így lehetséges továbbá a két Kar speciális problémáit vizsgálni, a két Kar hallgatóinak válaszait összehasonlítani.

Az értékelésnél, illetve a következtetések levonásánál problémát jelenthet a használható kérdőívek viszonylag kis száma /TTK : 106, BTK : 66/. Ezért egyes esetekben /kis különbségek esetén/ nem dönthető el egyértelműen, hogy az eltérés a jelenség lényegéből fakad-e, vagy csupán statisztikai ingadozás. A százalékokat általában 0,5 % pontossággal adtuk meg, bár az elvileg lehetséges statisztikus ingadozás ennél lényegesen nagyobb. Mégis, ha a konkrét eseteket önmagukban tekintjük, érdekes lehet az eredmények ilyen pontosságú ismerete.

A három különböző típusú kérdés értékelésénél némileg különböző módszert követtünk. A felelet-választós kérdéseknél a választási lehetőségeket gyakorisági sorrendben tüntettük fel, megadva az adott lehetőséget választó hallgatók számát abszolút értékben és %-ban. 100 %-nak az összes értékelhető kérdőív számát vettük /TTK : 105, BTK : 66/. A rangsorolós kérdéseknél három különböző értékelést készítettünk. Az első esetben csak az első helyen választott alternatívát vettük figyelembe. Ez mutatja ugyanis a hallgatók konkrét szándékát, véleményét, azt a lehetőséget, amely hozzá legközelebb áll. Pl. a 6/ kérdés esetében azt a foglalkozást, amelyet a hallgató legvonzóbbnak tart és ha a körülményei engedik, választani fog.

A választott lehetőségeket itt is gyakorisági sorrendben tüntettük fel. Az adott válasz első helyen megjelölő hallgatók számát abszolút értékben és %-ban adtuk meg. A második kimutatást az első három helyen választott alternatívák figyelembevételével készítettük. Az első három helyen választott felelet többnyire magában foglalja azokat a lehetőségeket, amelyeket a hallgató leginkább reálisnak tart, véleményét legjobban kifejezik, hozzá legközelebb állnak. Pl. a 6/ kérdés esetében az első három helyen választott felelet adja azokat a foglalkozásokat, amelyek közül a hallgató az egyetem elvégzése után választani fog. Az első három helyen választott lehetőségnek még bizonyos mértékű reális tartalma van, míg a továbbiak csak a foglalkozások népszerűségi sorrendjét adják. A választott lehetőségeket itt is gyakorisági sorrendben tüntettük fel. Az abszolút érték az első három helyen választott lehetőségek összegét jelenti. A választást egynek vettük, akár az első, akár a harmadik helyen ~~adta~~ /tehát nem súlyozottan vettük figyelembe/. Az első három helyen lévő összes választás mindig kevesebb az első helyen lévő választások összegének háromszorosánál, mert a hallgatók egy része a rangsorolásnál csak egy, vagy két lehetőséget választott. Így 100 %-ként minden kérdésnél az első három helyre megjelölt választások összegét tekintettük, ezt minden kérdés után külön is feltüntettük. A harmadik kimutatást az első tíz helyen választott lehetőségek rangsorolása alapján készítettük. /Ahol tiznél kevesebb válaszlehetőség volt, ott mindet figyelembe vettük/.

A válaszokat itt is gyakorisági sorrendben tüntettük fel, %-ot nem számítottunk. Nem súlyoztuk a választás sorszáma szerint itt sem, mert a három különböző módon készített kimutatás összevetése ugyanis tartalmazza a súlyozás bizonyos mozzanatát.

A harmadik típusú kérdésre a hallgatóknak szöveges választ kellett adni. Ez többnyire tulajdonságok felsorolása vagy valamilyen tulajdonságot kifejező mondat vagy szókapcsolat volt. E kérdések értékelésénél úgy jártunk el, hogy az összes előforduló tulajdonságokat kiírtuk, majd megszámláltuk, hogy összesen hány hallgató válaszában fordulnak elő. Érdekes, hogy a két Kar hallgatói együttesen sem soroltak fel 40-nél több tulajdonságot. Általában mindegyik kérdésnél 20 tulajdonságot legfeljebb két hallgató írt, tehát mintegy 20 tulajdonságot jelölt meg a hallgatók nagy többsége. Ezután az egymáshoz közel álló, hasonló, vagy csak más szóval, kifejezéssel jelölt tulajdonságokat összevontuk és elhagytuk azokat, amelyek a hallgatók 5 %-nál kevesebb esetben fordultak elő /ezeket csak felsoroltuk/.

Ahol ez nagyobb számban fordult elő, ott minden kérdés esetében megadtuk, hogy a hallgatók hány %-a nem válaszolt.

Munkánk jelenlegi szakaszában csak a %-os kimutatásokat készítettük el és csak a leginkább szembetűnő kö-

vetkeztetéseket vontuk le.

Ezeket enzel nem tekintjük bejegyzettnek. A mélyebb összefüggések felderítése azonban további kutatómunkát, korrelációs számítás, bonyolultabb statisztikai és matematikai eljárás alkalmazását igényli.

Az adatok értékelése /A kérdőívet és az adatokat összesítő táblázatokat lásd a Függelékben/

Az első adat a visszaérkezett lapok száma, mint a táblázatból kitűnik 75, ill. 63 %.

Ez az arány nem magyarázható csupán szervezési nehézségekkel. A kérdőívek kitöltése során több forrásból értesültünk arról, hogy az I. évesek egy részének véleménye szerint: aki nem akar tanár lenni /és ez a 6/ kérdésnél kiderül/, attól felesleges - sőt értelmetlen - a többi kérdésre választ várni. Véleményünk szerint azoktól, akik tanári diplomát fognak kapni, elvárható, hogy véleményük legyen erről az általuk választott szakról, függetlenül további pálya-elképzeléseiktől.

A továbbiakban soravesszük az egyes kérdéseket:

1/ A nemek arányát adja meg. Megállapítható, hogy a tanári pálya elnöiesedése a BTK-n erősebb. A nők száma a férfiakénak a TTK-n majdnem kétszerese, a BTK-n közel négyszerese. A munka jelenlegi szakaszában a válaszokat nem választottuk szét nemek szerint, bár ez több kérdésnél - külö-

nösen a későbbi pályaorientációnál - érdekes lehet.

2/ A válaszok szakok szerinti megoszlása az esetleges további feldolgozás szempontjából lehet érdekes.

3/ Azok számának relativ gyakorisága, akiknek apja pedagógus, alacsonyabb a BTK-on. Az apa iskolai végzettsége a TTK-n viszonylag egyenletes eloszlást mutat az alsó-, közép-, és felsőfok között. Figyelemre méltó, hogy a BTK-n a felsőfoku végzettségű apák száma meglehetősen magas /42 %/. Figyelembevétel az idegen nyelvű szakokat, valószínű ez is magyarázata annak, hogy az idegen nyelvek ismerete magasabb fokon sajátítható el idegen nyelven beszélő szülők között. Ez az adat önmagában is érdemes lehet további vizsgálatra.

4/ Az anyáknál az alacsony végzettség a legmagasabb, a TTK-n majdnem 60 %, a BTK-n 42,5 %. A BTK-n mindkét szülő iskolai végzettsége valamivel magasabb. A pedagógus anyák relativ gyakorisága jó közelítésben azonos a két Karon.

5/ A válaszok szerint a TTK-n magasabb az első jelentkezésre felvett hallgatók száma. Korábban sikertelen felvételi vizsgát tett a TTK-n 8,5 %, a BTK-n 27,5 %. A nagy különbség érthető, hiszen a BTK-n nagyobb a jelentkezés. Említésre méltó, hogy ezek közül a TTK-n 10,5 %, a BTK-n 4,5 % korábban nem tanári szakra jelentkezett.

6/ Az első táblázat szerint az első helyen választott "középiszkolai tanár" - ez magasan kiemelkedik a többi munkakörből - megegyezik a két Karon, a többi a két Kar különböző profilja szerint különböző. Az itt kapott válaszok két meglepetést mutattak. Egyrészt a tanári pályát választók száma a vártnál magasabb: 85,5 ill. 73 %. Bár az elvárhatónál lényegesen alacsonyabb. Másrészt a tanári lehetőségek közül a bölcsészeknél szinte az egyetlen vonzó alternatíva a "gimnáziumi tanár". A nevelőtanári munkakör egyik Karon sem jelenik meg.

A második táblázat, a reálisan elfogadható munkakörök szerint már közeledik egymáshoz a két Kar. De a nevelőtanári munkakör népszerűsége reménytelenül alacsony, feltétlenül a nevelőmunkától való idegenkedést jelzi. Erre fel kellene figyelni az egyetemi képzés alatt.

7/ A táblázat önmagáért beszél. Feltűnő, hogy a "sikertelen felvételi után" alternatíva az 5/ kérdéssel összehasonlítva a TTK-n 10,5 %-kal szemben itt csak 6,5 %. A válaszok vagy nem őszinték, vagy nem elég átgondoltak.

8/ Ezekből a válaszokból arra következtethetünk, hogy a hallgatók döntő többsége önállóan határozott pályaválasztásában. Ebben a döntésben az elsődleges szerepet a választott szak szeretete játszotta. Tehát bizonyos "ismeret-centrikusságot" - ha kicsit el akarjuk vetni a súlykot: oktatásközpontu irányulást - figyelhetünk meg.

Ezt majd a további kérdésekre adott válaszok - a kérdőív pontosságát meghatározó korlátok között - egyértelműen bizonyítják. Kifejezetten elutasítják a "tanárain tanácsa" lehetőséget. Vajon jelentheti ez azt, hogy maguk a tanárok sem merik tanácsolni tanítványaiknak a tanári pályát? A miért? kérdésre a válasz keresése jelenlegi vizsgálatunk körén kívül esik. A tanári hatás elismerése viszont megjelenik - ha elég alacsony %-ban is. Bár a szak szeretete, a pedagógiai munka szeretete nem választható le a tanári hatásról.

9/ Ennél a kérdésnél számunkra a legértékesebb "a mindenképpen tanárszakra jelentkezem" lett volna. Ez azonban az utolsó helyre került 3,5 ill. 4,5 %-kal.

10/ Az információ, amit ezzel a kérdéssel szerezni akartunk, szintén az ismeretátadás és a nevelés alternatívája, amely megint az ismeretátadás javára dőlt el. A hallgatók nem tekintik a pálya vonzó tulajdonságának - vagy nem tudatosult bennük - az egész társadalom szolgálatát, a jövő közvetlen építését. Ezek a válaszlehetőségek igen kevésbé népszerűek. Tulzás lenne ebből következtetéseket levonni, de úgy érezzük, megjegyzésre érdemes. Érdekes, hogy a "gyermekkel foglalkozik" alternatíva az első táblázat szerint a bölcsészeknél a 2. helyen /13,5 %/, míg a TTK-n a 4. helyen van /9,5 %/. Ez talán azzal magyarázható, hogy a BTK-n magasabb a nők aránya. A tudásátadás szintén magasabb %-ban szerepel a BTK-n.

A második és harmadik táblázat szerint már lényegesen kisebb a különbség a két Kar között.

11/ A válaszokból egyértelműen kiderül - különösen a bölcsészeknél - az önállóságra való törekvés /BTK 59, TTK 49,5 %/. Meglepő, hogy a TTK-n előbbre tették és %-ban is több a "nőknek való munka" választ /2. helyen 20 %/, mint a BTK-n /5. hely 4,5 %/. A népszerűségi sorrend szerint már az első három helyen egyformán az önállóság, a viszonylagosan kotetlen munkaidő és sok szabadság válasz fordul elő.

12/ Ennél a kérdésnél lényeges probléma merült fel. A válaszok szerint a hallgatók beleestek abba a hibába, hogy nem nézték át rangsorolás előtt az összes alternatívákat, nem lapoztak közben a kérdőíven. Ezt abból következtetjük, hogy az első négy helyen a lap alján levő négy alternatívát választották összesen 84 ill. 82,5 %-ban. Másrészt a "rutinmunkává alakulhat" válasz, /amely a 2. lapon van/ és az "elszürkülés veszélyével járhat" válasz /a 3. lapon/ közt nincs akkora különbség, mint a választások számában. Az első 17,1 ill. 21 %, míg a második 3,5 ill. 4,5 %. Ezért úgy érezzük, reálisabb a két kérdésfelet külön-külön értékelni

A válaszok első felében a lehetséges esetek közel azonos arányban szerepelnek mindkét Karon, sőt a sorrend is azonos.

Az első helyen az "állandó felelősség", a második

helyen a "sok türelmet igényel" megjelölés áll.

Maga ez az egész válaszcsoporthoz, legalábbis az a, b, c alternatíva /állandó felelősség, állandó idegfeszültség, sok türelmet igényel/ a pályához hozzátartozó "kellemtlenségeknek" a neveléssel, a gyermekkel való foglalkozásnak a része. Furcsa, hogy a hallgatók közel 70 %-a ezeket tartja a pálya nehézségeinek. Vajon a gyerekekkel való foglalkozás nem öröme a tanárnak? Miért hátránya a pályának az, hogy felelősség van a vállunkon? Hisz éppen ettől hivatás a nevelés. Valóban annyi türelemre van szüksége egy tanárnak, olyan sokat kell "elviselnie", kibírnia, ha igazán jó tanár? Márpedig azok szeretnék, szeretnének lenni. - Szomorú ítélet ez a középiskoláról, és elgondolkodtató. Hallgatóink mint ha félnének a gyerekektől. Ez az ellentmondás persze adhatja a hősiesség érzetét is egy leendő tanárnak. Reméljük, hogy erről van szó. Jelentheti azonban azt is, hogy a sok szabadság, a megszereshető diploma ellensúlyozza a kellemtlenségeket. Bizzunk benne, hogy ez az utóbbi, már-már cinikusnak ható lehetőség sántít, megnyugtató választ azonban csak hosszas vizsgálódás után kaphatunk.

A válaszok második felében az anyagi megbecsülés hiánya a TTK-n mindhárom táblázatban az első, második helyen van. A bölcsészek "szemérmesebbek", az első táblázatban a 4. helyen van, a másodikban és harmadikban azonban azonnal az első helyre ugrik.

Érdekes, hogy a szülőkkel való foglalkozást mekkora

teherterhelésnek érzik a hallgatók. Mindhárom táblázatban az 1-4 helyen van.

A 13/ és 14/ kérdésekre adott válaszokat a 17/ és 19/ kérdésekkel együtt később tárgyaljuk.

15/ Információkat nyerhetünk arról, hogy az ismeretátadás vagy a nevelés - és ezen belül a gyakorlat vagy elmélet - elsődleges-e a hallgatók szemében.

Az első kérdésre adott válasz ismét az ismeretátadásnak juttatja a vezető helyet. Érdekes, hogy ez itt az előző kérdésektől eltérően a TTK-n sokkal egyértelműbb. Itt az első, második, harmadik táblázatban mindenütt az általános műveltség fejlesztése, szakirodalom olvasása és a rendszeres előadásra-járás szerepel. A probléma az, hogy vajon jogos-e az általános műveltség fejlesztését az "ismeretátadás" körébe sorolnunk.

Ez esetben úgy érezzük igen, mert a pedagógiával való elméleti és gyakorlati foglalkozást válaszlehetőségként megadtuk.

Megnyugtató azonban, hogy a gyermekekkel való kapcsolatteremtés a három táblázatban egyre előkelőbb helyre kerül. /Vajon kellőképpen kihasználja-e az egyetemi képzés és nevelés ezt az igényt?/

Hasonló a helyzet a bölcsészeknél, de pozitívabb elő-

jellel. A harmadik táblázatban már az első helyen szerepel a gyermekekkel való foglalkozás igénye.

A "pedagógiai tárgy irodalmat olvasok" igen hátul szerepel, a bölcsészeknél még hátrább, mint a TTK-n.

Ezzel a második kérdésre is válaszoltunk, hogy ti. a hallgatók a nevelés gyakorlati részét tartják fontosabbnak, vagy nehezebbnek.

Érdekes még, hogy a "rendszeresen járok előadásra" milyen előkelő helyezést ért el. Érdemes volna ennek a "lehetőségnek" az útját követni a magasabb évfolyamokon.

Végül még egy probléma, amely fölött többnyire elsiklunk. Ez pedig az, hogy "rendszeresen sportolók" alternatíva a bölcsészeknél elő sem fordul, a TTK-n pedig a 7.8. helyen jelenik meg. Azt hisszük, ez teljességgel jellemző a pedagógussal szemben támasztott igényeinkre, sőt a sokoldaluan, mindenoldaluan fejlett szocialista embertípus bennünk kialakult képére is. Vajon nem szükíti-e ez le a tanár igényeivel együtt a követelményrendszerét is? Nem tulságosan egyoldalú, már-már egyhangú szellemi munkára - agyfacsarásra - kényszeríti-e a diákokat? Nincs-e ez szoros összefüggésben a diákok sokat emlegetett túlterhelésével, a testi és szellemi megterhelés és felfrissülés egyensúlyának meg bomlásával? Az a tanár, akinek a sportról, a mozgás élvezetéről utolsó emlékképei a gyermekkorához kötődnek, vajon ki tudhatja-e alakítani azt a harmóniát, nem adna-e módot annak a sokat emlegetett "állandó ideg feszültségnek"

a levezetéséhez?

Megemlítjük, hogy az egyetemi élet sem fektet erre a kérdésre nagyobb súlyt. Sem a képzés szemlélete, követelményrendszere, sem maga az ifjúság, a KISz tevékenysége.

16/ Ez a kérdés is vizsgálható az oktatás és nevelés aspektusából. A válaszok kb. fele-fele arányt mutatnak. A tudományos munkába való bekapcsolódás lehetősége a hallgatók elenyésző százalékát vonzza. Érdekes, hogy az oktatókkal való konzultációk, viták a rangsorban hátrább helyezkednek el a bölcsészeknél mint a TTK-n.

A 17/ kérdést - mint erre utaltunk - később elemezzük.

18/ A kérdésre adott válaszok között első helyen a "pedagógiának és a lélektannak csak az elmélete" válasz áll, ez összezseng a 15/ kérdésre adott válasszal, ahol a gyakorlati hatásokat fontosabbnak tartják a pedagógiai elméletnél. Az előző /16/ kérdéssel pedig az hozható kapcsolatba, hogy a "tanároktól függ" válasz a bölcsészeknél 4,5 %-kal alacsonyabb. Még nagyobb a különbség a két Kar között a szakmai ismeretekkel kapcsolatban, csak most a TTK áll előrébb.

A 19/ kérdés később következik.

20/ A válaszokat három fő csoportba oszthatjuk: igen - nem - is-ie. Érdekes különbség, hogy a TTK-n 52,5 % nem szerepel, míg a BTK-n csupán 30 %. Ez a különbség a TTK erősebben természettudományos, és a BTK több érzelmet igénylő, in-

kább művészeti jellegéből fakadhat. A TTK-n az is-is lehetőség az utolsó, a BTK-n az első helyen áll.

21/ A hallgatók nagy része bizik abban, hogy az egyetemi képzés növelni fogja hivatástudatát. Reméljük, hogy ez a várakozás be is teljesül. Az arányok a két Karon megközelítőleg azonosak.

22/ Első helyen a szakmai ismeretek állnak, mindkét Karon. Érdekes módon "az emberi kapcsolatok tanáraival" alternatívát a bölcsészek választották nagyobb számban. Ez ellentétben állónak látszik a 16/ kérdésre adott válaszokkal. Magyarozatát nehéz lenne most megadni. Lehet, hogy a bölcsészek tudományos önállósága vagy esetleg éppen az önbizalma nagyobb.

13/ kérdés:

A válaszokban szereplő tulajdonságok sorrendje a két Kar esetében megközelítőleg megegyezik.

Jellemző, hogy a türelem az a tulajdonság, amelyet a tanárjelölt hallgatók önmagukban leginkább éreznek. A sorrendben az első helyen állnak a gyermekszeretet és a tanítás, nevelés szeretete, míg a szak szeretete csak a 6. /TTK/ ill. 5. /BTK/ helyen van.

Érdekes, hogy 5 %-nál nagyobb arányban csak 10 tulajdonság fordul elő.

14/ Ismét a türelem áll az első helyen mindkét Karon,

tehát a négy ki nem alakult tulajdonságok között is a leggyakoribb. A második a szakmai ismeretek. Ebből és a 19/ kérdésre adott válaszok összevetéséből látható, hogy szilárd szakmai ismereteket a jó tanár egyik legfontosabb tulajdonságának tekintik.

Mivel a türelem a 13/ és 14/ kérdésnél egyaránt az első helyen áll, érdekes lehet megvizsgálni ezek arányát. A TTK hallgatóiból 31,5 % tartja már meglévő jó tulajdonságnak, 26,5 %-nál még hiányzik, de kialakítását a legfontosabbnak tartja, tehát összesen 58 %-uk tartja a jó tanár legfontosabb erényének.

A bölcsészhallgatók 29 %-nál szerepel a már meglévő, 41 %-uknál pedig a még hiányzó jó tulajdonságok között, vagyis összesen 75 %-nál fordul elő.

Jelentős eltérés, hogy a BTK-n 14,5 %-kal több esetben tartják magukat a hallgatók türelmetlennek, mint a TTK-n. Ez a két Kar hallgatóinak eltérő életmódjára enged következtetni.

A 13/ és 14/ kérdésre adott válaszok tehát a már meglévő és a még hiányzó jó tulajdonságok egyesítéséből megkapjuk az általuk - a megkérdezettek által - jó tanárnak ítélt személyiség tulajdonságait.

A rangsor a következő:

	TTK		BTK	
1.	Türelem	58 %	Türelem	70 %
2.	Jó előadókészség	28 %	Gyermekszeretet	36 %
3.	Szakmai ismeretek	23,5 %	Jó előadókészség	30 %
4.	Gyermekszeretet	23 %	A tanítás szeretete	24 %

5. Kapcsolatteremtés	15 %	Szakmai ismeretek	19,5 %
6. A tanítás szeretete	14,5 %	Talpraesettség	15 %
7. A szak szeretete	7,5 %		
8. Talpraesettség	7,5 %	Határozottság	10,5 %

17/ A 14/ kérdéssel analóg a kérdés, így a válaszokban is sok a hasonlóság.

Itt is a türelmetlenség áll az első helyen. Figyelemreméltó eltérés azonban a 14/ kérdéshez képest, hogy a lámpaláz, gátoltság, a második helyet foglalja el jelentős %-ban. /TTK 11,5 BTK 12 %/.

A nem válaszoló hallgatók száma e kérdésnél ugrásszerűen megnőtt: TTK 39, BTK 18 %. Ennek oka valószínűleg az, hogy ezen még nem gondolkodtak el eléggé az I. évesek, de az is lehet, hogy felismerték az analógiát a két kérdés között - bár erre nem tettek utalást -.

19/ A tanári tekintély legfőbb kellékének mindkét Karon a biztos tudást tartják kiemelkedően magas %-ban. Érdekes, hogy ennél a kérdésnél több olyan tulajdonság is jelentkezett a válaszok között, amely a 13/ és 14/ kérdéseknél nem fordult elő. Pl.: őszinteség, igazságosság, példamutatás, emberi magatartás.

Összegezés

A kapott adatok részletes bemutatása, a két Karon szerzett információk részletes összevetése után vizsgálatunk tapasztalatait a következőkben összegezhetjük:

1. Örvendetes, hogy a megkérdezettek tulnyomó több-

sége I. éves korában úgy nyilatkozik, hogy a diploma megszerzése után elsősorban tanár akar lenni. /TTK: 85,5 % ; BTK: 73 %/.

Meg kell azonban jegyezni, hogy a tanári munkakörök között a nevelőtanári egyáltalán nem vonzó, és nagyon kevés olyan választ kaptunk, amely szerint mindenképpen csak is tanár akar lenni a jelölt.

2. Örvedetes az is, hogy a pályaválasztásban önállóan, /tulnyomó többségükben a szülők és a tanárok tanácsa nélkül/, a személyes érdeklődés, a szerzett élmények alapján döntöttek a jelöltek. Az érdeklődést elsősorban a választott szak keltette fel - ez természetes és jó -, de emellett háttérbe szorult a pedagógus pályához nélkülözhetetlen gyermekszeretet, a pedagógiai munka iránti érdeklődés. Kevés azoknak a száma is, akiket "csak a pedagógus pálya érdekel".

3. Az I. éves hallgatók határozottan megállapítják, hogy mit várnak az egyetemi képzéstől pedagógus egyéniségük kialakításához: elsősorban jó előadásokat és lehetőséget az iskolai munka megismerésére:

A jó pedagógus tulajdonságainak önmagukban való kialakításához is a segítséget elsősorban az egyetemtől várják, sokkal inkább a jó előadásoktól, mint pl. a szak- vagy pedagógiai irodalom olvasásától, vagy a gyermekekkel való kapcsolat keresésétől.

4. Azoknál a kérdéseknél, amelyek a pedagógus pályára való tudatos felkészülésben az önismeretre, önne-

velésre irányultak, a legnagyobb a megválaszolatlan kérdések százalékos aránya. Feltehetően azért, mert ezen nem gondolkodtak még eléggé:

5. További feladatunk a rendelkezésre álló anyag részletesebb elemzése, bizonyos kérdések közötti összefüggések keresése. Ennek alapján úgy gondoljuk, hogy a módszer, az alkalmazott eszköz hibáinak kijavításával újabb I. évek körében végzett vizsgálattal objektivebb képet kaphatunk az egyetemi képzésbe lépő tanárjelöltek hivatástudatáról, a pályával kapcsolatos elképzeléseikről:

Szeretnénk remélni, hogy a mégoly egyszerű vizsgálatunkkal is hozzá tudunk járulni olyan következtetések levonásához, amelyek a tanárjelöltek hivatástudatának fejlesztését szolgálják.